

GLASHISTORISCH TIJDSCHRIFT

DE OUDE FLESCH ☐

38e JAARGANG 1e KWARTAAL 2018

NUMMER 152

LOSSE NUMMERS € 10,-

ISSN 1383-30

Sinds 1897
een betrokken partner

ZEKER IN VERPAKKINGEN

*Bij Dijkstra Vereenigde vindt u altijd de
gewenste verpakking!*

Dit kan een standaard of een gepersona-
liseerde fles of pot zijn en voorzien van de
juiste sluiting.

Wenst u het glazen model meer "added value"
te geven? Dijkstra Vereenigde informeert u
graag over de verschillende decoratiemogelijk-
heden en verzorgt voor u het totale proces.

Dijkstra Vereenigde is een vooraanstaande
leverancier in de Benelux markt en levert
een groot assortiment verpakkingen aan de
voedings- en drankenindustrie, de farmacie en
de cosmetica industrie.

**dijkstra
verenigde**

E. verpakkingsglas@dijkstra.net
Pascallaan 9 | 8218 NJ Lelystad | T. 0320 266 181

www.dijkstra.net

g Flessen!
21 januari — 6 mei 2018

**Nationaal
Glasmuseum**

Bezoek het **Nationaal Jenevermuseum**,
een levende **19de-eeuwse stokerij** in
hartje Hasselt.

**NATIONAAL
JENEVERMUSEUM
HASSELT**

WWW.JENEVERMUSEUM.BE

Nationaal Jenevermuseum | Witte Nonnenstraat 19 | 3500 Hasselt

Inhoud.

- 4. Stokerij Meeùs, Antwerpen**
Johan Soetens
- 9. Romeins Glas uit Tel Aviv**
Hans van Rossum
- 18. Een dakreparatie die zichzelf betaalde**
Johan Soetens
- 19. Een lid stelt zich voor**
Kees van Ooijen
Interview door Coos van Deursen
- 23. American Ink Bottles**
John Pastor
Johan Soetens
- 32. Gorilla Glas**
Johan Soetens
- 34. Distilleren – De Kunst van het Ruiken**
Boekbespreking
- 35. FLESSEN – Tentoonstelling in Leerdam**
- 36. Glas door de eeuwen heen**
Hans van Rossum
- 40. Nieuws en mededelingen**

Redactie

Johan Soetens, jsoetens@hetnet.nl
Willem van Traa, wvantraa@xs4all.nl

Coos van Deursen,
coosvandeursen@planet.nl

Verzamelaarsvereniging

“De Oude Flesch”

Opgericht 6 juni 1979

Voorzitter;

Willem van Traa, wvantraa@xs4all.nl

Secretaris;

John Poot, secretariaat@deoudeflesch.org

Penningmeester, vice-voorzitter;

Klaas Prins, klaasprins43@gmail.com

website beheer en 2^e secretaris;

Ton Vermeulen, tonvermeulen@fluitschip.nl

Bibliothecaris;

Coos van Deursen, coosvandeursen@planet.nl

Beheerder bibliotheek;

Henk Hettinga, henk@jenevermuseum.nl

Lidmaatschap € 45.- per jaar.

Huisgenoten € 10.-

Giro 4142725 t.n.v. “De Oude Flesch”,

IBAN: NL90INGB0004142725

BIC: INGBNL2A

Schansbosch 11, Linschoten

Voor alle verdere informatie

website: www.deoudeflesch.nl

<https://www.facebook.com/oudeflesch>

Van de Redactie.

Het zal niemand direct opgevallen zijn, maar we hebben er een regel bij in het hiernaast geplaatste colofon, n.l.

<https://www.facebook.com/oudeflesch>

Wij raden de leden dringend dit op hun computer te installeren en regelmatig na te gaan welke nieuwtjes er vanuit onze verzamelwereld te beleven zijn en daar ook zelf zaken aan toe te voegen. We schrijven steeds minder brieven, e-mailen en telefoneren ook niet veel meer maar tokkelen des te meer op smartphones. De informatie uitwisseling mag dan vluchtiger geworden zijn, ze wordt ook steeds actueler. Het bestuur hoopt met de door Ton Vermeulen beheerde facebook pagina positief daaraan bij te dragen.

De hiernaast afgedrukte inhoudsopgave spreekt voor zichzelf. De meeste onderwerpen zijn van niet-Nederlandse oorsprong. Dat zegt iets over de betrokkenheid van de leden/lezers maar ook over de veelheid van verhalen die internationaal met de glaskunst verbonden zijn. Door de betrokkenheid met het dagelijks leven komen de mooiste daarvan uit de mond(ing) van flessen. Die begeleiden ons gaan en staan immers al een paar duizend jaar en dat mag nog wel even zo blijven.

Als U dit leest is de jaarvergadering weer achter de rug. Een nieuw verzameljaar (voor sommigen misschien ontzameljaar) ligt voor ons. Redactie en bestuur zullen hun best doen er iets moois van te maken en kunnen daarbij best een beetje hulp gebruiken. Afgezien van het aanreiken van ideeën zou ook het actief werven van leden-abonnees geen overbodige luxe zijn.

Johan Soetens

Verzamelaarsvereniging DE OUDE FLESCHE stelt zich ten doel het bevorderen van interesse in, en het verbreden van kennis over gebruiksglas van de oudheid tot heden. Dit heeft betrekking op de productiemethoden, de industriële verwerking en aspecten rond het gebruik van glas. Zij bevordert en ondersteunt het verzamelen van en het onderzoek naar historisch verpakkingsglas, drinkglazen en branche gerelateerde artikelen in de meest brede zin van het woord en streeft naar een vriendschappelijke samenwerking tussen haar leden onder andere door de uitgave van een kwartaalblad, een driemaandelijke bijeenkomst en een jaarlijkse veiling. Ook wil de vereniging samenwerken met gelijkgerichte organisaties waar ook ter wereld

Inleveren nieuwe kopij voor nummer 153

UITSLUITEND in Word document ZONDER OPMAAK
Over volle paginabreedte en foto's in JPG per separete e-mail

Voorpagina:

Romeins glas en aardewerk

Eretz Israël Museum Tel Aviv

Foto Hans van Rossum

De stokerijen Jean Meeùs (Het Anker) en Louis Meeùs (De Sleutel - De Pijl)

Johan Soetens

Reclamekaart 70 x 50 cm. uit 1890 van distilleerderij Het Anker.

Rechts: Affiche 48,5 x 70 cm. uit 1897 – 1899 waarop de distilleerderij met alle bedrijvigheid daaromheen in vogelvlucht te zien is.

Onder: Affiche 57,5 x 47 cm uit 1890 van stokerij 'De Sleutel'te Wijnegem.

Rechts onder: Postkaart ca. 1900 met een blik op de stokerij.

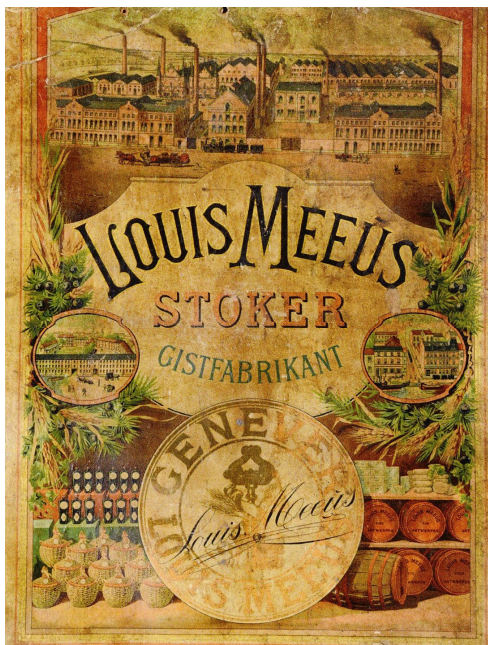
Volgens de 19e eeuwse historicus Guillaume Beetemé (1837) nam in 1820 de uit een Kempische familie afkomstige Jean Joseph J. Meeùs een stokerij over van zijn schoonvader. (Guillaume Beetemé; *Antwerpen, Moederstad van Handel en Kunst*, 1893). Andere bronnen spreken echter van 1815 en op een prachtige reclameplaat in vogelvlucht uit 1897/1899 staat zelfs het jaartal 1753 maar misschien betrof dat het oorspronkelijke bedrijfje dat Jean Joseph wist uit te bouwen tot de destijds grootste stokerij van Antwerpen.

De naam 'Het Anker' dateert van 1880 toen de oorspronkelijke vestiging werd ingeruild voor een ruim pand aan de Oude Leeuwenrui (Canal des Vieux Lions), tegenwoordig op een steenworp afstand gelegen van het in 2011 geopende Museum aan de Stroom.

Een van Jean Jopseph's zonen, Louis Jean, (1816-1903) wilde voor zichzelf beginnen en vond in 1869 een geschikte plaats voor een stokerij in Wijnegem, Oostelijk van Antwerpen, langs het Kempisch kanaal: de verbinding tussen de Schelde en de Zuid-Willemsvaart. Sinds 1861 zat daar al de stokerij Bal & Co.

Honderd jaar later zouden hun wegen samengaan.

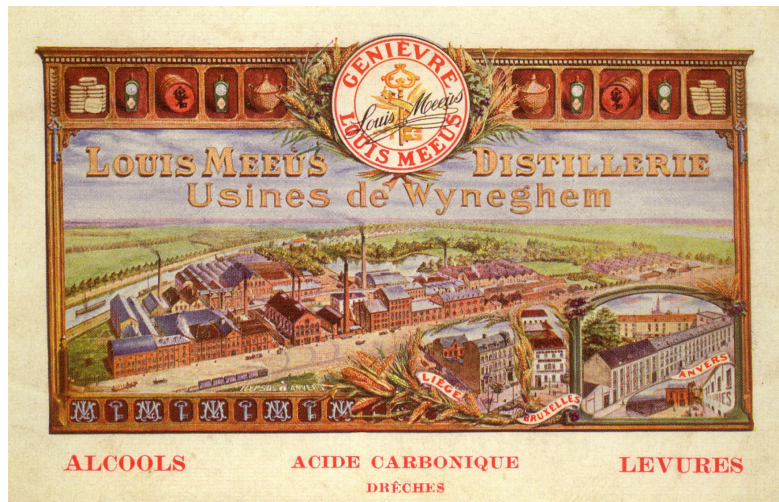
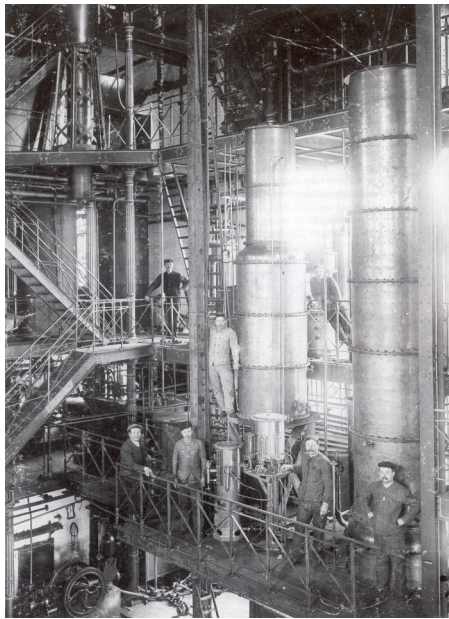
Reclamekaarten wereldtentoonstellingen van Antwerpen 1885; Brussel 1888; Antwerpen 1894 en Brussel 1897.
 Uit; 'De Stokerij Meeus' Uitgave Heemkunde Kring Jan Vlemink.

Kelderflessen met het karakteristieke ronde etiket respectievelijk;
Collectie Jo Giebens;
Reclamebord Collectie Jenevermuseum Schiedam;
Div. Flessen Jenevermuseum Hasselt (foto H. Maertens, Brugge);
Op een olieverf schilderij van onbekende herkomst;
Kelderfles Louis Meeùs met zegel '1898'.

Louis Meeùs gaf zijn eerste stokerij de naam 'De Sleutel / La Clef' en zijn in 1883 gebouwde tweede stokerij 'De Pijl / La Flèche' en bouwde zijn bedrijf snel uit tot de grootste van België en volgens Guillaume Beetemé zelfs de grootste ter wereld. Op de Wereldtentoonstelling van 1885 in Antwerpen presenteerde hij zich met een alcoholproductie van 50.000 Liter en een productie van meer dan 10 miljoen Liter drank. Dat stond voor een zesde van de totale Belgische productie. In 1894 had men een graanopslag van 50.000 hectoliter waarvoor negentien silo's nodig waren. In die jaren behoorde Louis Meeùs tot de meest gefortuneerde inwoners van Wijnegem en het bedrijf bood werk aan honderden dorpsgenoten en inwoners van naburige gemeenten en was goed voor 10% van alle gemeentelijke belastingen.

*De continu werkende stookkolom bij Louis Meeus, 1910.
Reclamekaart uit 1910.*

De 19e eeuw wordt in België wel de Gouden Eeuw van de jenever genoemd. Er werden grote hoeveelheden alcohol geproduceerd, zowel voor consumptie- als voor industriële doeleinden. Dat werd mede mogelijk gemaakt door het gebruik van nieuwe grondstoffen zoals aardappelen en suikerbieten maar vooral door de introductie van de continu werkende stookkolom die de traditionele alambiek ging vervangen. Het was een uitvinding van de Fransman Cellier-Blumenthal die zijn vinding in 1813 patenteerde maar tien jaar later moest uitwijken naar België vanaar dat de installatie in Frankrijk 'La Colonne Belge' werd genoemd. Tegen de goekope en neutrale alcohol die verkregen werd konden de traditionele stokers die gebruik maakten van een alambiek moeilijk concurreren. Vanaf die tijd dateert de aanduiding 'Vieux Système' op de etiketten

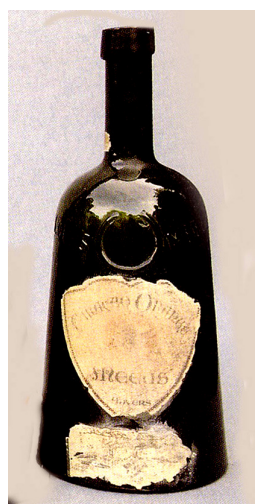
om te benadrukken dat deze jenever bereid was met moutwijn. In Schiedam werd om die reden het echtheidszegel ingevoerd waarmee de flessen NOTARIS jenever nog altijd gesierd worden.

In 1913 deponeerde Louis Meeus de naam "Oude Beste" voor zijn jenever maar het merk bestond al eerder, getuige de affiche van 70 x 44 cm. die op zijn laatst uit 1909 kan stammen en waar op twee musketiers vanuit een witte 'stoep' krijgen ingeschonken.

De keramische verpakking maakte later plaats voor een glazen fles met zegel zoals bovenstaande uit 1937.

Flessenassortiment Louis Meeus. Coll. Jo Giebens
 Uit: 'De Stokerij Meeus' Uitgave
 Heemkunde Kring Jan Vleminck.

Tussen het assortiment flessen dat bij Louis Meeus in gebruik was valt het bijzondere model likeurfles op. In 1922 maakte de bekende Franse illustrator Charles Herouard, bekend om zijn sprookjesachtige afbeeldingen, een reclamekaart voor de likeur 'Clemis' waarop een pittig elfje een met ranken omwikkelde sleutel draagt en waarop ook de bijzondere fles te zien is. Hedouart (1881-1961) was jarenlang illustrator voor het licht-erotische weekblad 'La Vie Parisienne' dat bestond van 1863-1970. Het nummer van 22 juli 1922 heeft op de omslag dezelfde figuur maar nu met de titel 'La Clef des Champs'. Het is niet moeilijk je voor te stellen hoe de reclamekaart daarna tot stand is gekomen.

De afbeelding wordt nog steeds gebruikt op de moderne verpakking.

Alles veranderde met het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog. Eerst nam het Belgische leger bezit van het bedrijf om troepen en paarden te huisvesten en daarna de Duitse bezetters. Die stalen bovendien 352.000 kilo aan koperen ketels en distillatieapparatuur, een klap waarvan het bedrijf zich nooit meer heeft kunnen herstellen.

In 1930 werd de productie van jenever gestaakt en in de 'Distillerie de La Clef Louis Meeùs' in de Antwerpse Lange Winkelstraat nog slechts in bescheiden mate gemaakt, samen met de uit natuurlijke grondstoffen vervaardigde likeur Clémis.

Tijdens de oorlog 1940-1945 viel er voor Duitsers weinig koper meer te stelen. Tegen het einde van de oorlog werden de bedrijfgebouwen door hen gebruikt als stal voor een groot aantal varkens die na de capitulatie grotendeels in handen vielen van de plaatselijke bevolking.

In 1947 zag de leiding geen toekomst meer voor het eens zo trotse bedrijf. De gebouwen en woonhuizen werden verkocht en in 1959 nam het echtpaar Frans Hol en echtgenote de zaak over. Twee jaar daarvoor waren ze al in bezit gekomen van de nabijgelegen distilleerderij Bal & Co. 'De Kroon/ La Couronne'. Deze produceerde naast jenever tevens likeur, echter op basis van essences. Tegenwoordig houdt het bedrijf 'Bal & Louis Meeùs' zich hoofdzakelijk bezig met de import van wijnen.

In 2011 publiceerde de Heemkundige Kring 'Jan Vleminck' een boek over het wel en wee van de stokerij Meeùs hetgeen gepaard ging met een tentoonstelling van verzamelobjecten en drukwerk in 't Gasthuis van Wijnegem waarbij dankbaar gebruik werd gemaakt van voorwerpen uit de collectie van verzamelaar Jo Giebens.

Distillerie. — Merksem

BAL & Co, ook distillerie 'De Kroon' genoemd, was een succesvolle jeneverstokerij die in 1861 werd opgericht door Jan Baptist en Corneel Jozef Bal. Ze was oorspronkelijk enkel gevestigd langs het Kempisch kanaal in Merksem en werd later uitgebreid met een grote mouterij in Schoten. In 1957 werd het bedrijf overgenomen door Frans Hol die het in 1959 samenvoegde met Louis Meeùs onder de naam Bal & L. Meeùs Wolmegeg.

Links: Deelname Wereldtentoonstelling Antwerpen 1894. Rechts: Affiche 76 x 50 (1909) Litho van Leer Amsterdam.

Geraadpleegde bronnen; 'De Stokerij Meeus' Uitgave Heemkunde Kring Jan Vleminck.

Karl Scheerlink; 'Jenever en Likeur, 'Affiches die blijven hangen' Uitgave Jenevermuseum Hasselt

Romeins glas uit Tel Aviv: Het Eretz Israël Glas Paviljoen

Gaande door Amerikaanse musea kan men zich verbazen over de generositeit van vaak rijke verzamelaars die hun gehele collectie een museale bestemming hebben gegeven en dikwijls ook nog het onderkomen en het onderhoud er van hebben bekostigd. Daarnaast is het een wonder dat al die schatten in Noord Amerika terecht gekomen zijn, van Peruaans goud tot Vlaamse meesters en van Gotische kloostergangen tot een weelde aan voorwerpen uit de oudheid. Zo herbergt het New Yorkse Metropolitan Museum of Art een indrukwekkende collectie Romeins glas, al wordt die overtroffen door die van het Römisch Germanisches Museum in Keulen, maar dat ligt dan ook bovenop de resten van de oude Romeinse stad. Je hoeft daar bij wijze van spreken maar een diep gat in de grond te graven of je hebt al een artifact te pakken.

*Munt uit de Bar Kochba periode.
Hieronder: Dr. Walter Moses*

Een museum waar een gunstige locatie en de vrijgevigheid van een verzamelaar samen komen is het Eretz Israël Museum in Tel Aviv, gelegen in het noordelijke deel van de stad (2 Haim Livanon str.) vlak bij de Tell Qasile, waar in 1948 de eerste archeologische opgravingen begonnen. Het bestaat uit een aantal paviljoens waarin de rijke cultuurhistorische achtergrond van Israël getoond wordt, waaronder die van de Feniciërs, Kanaänieten, Romeinen, Christenen en Arabieren. Zo bergt het bijvoorbeeld een belangrijke muntenverzameling waaronder vroege Griekse- uit de 6e eeuw v.C. : munten uit de tijd van de Joodse oorlogen met Rome (66 -70) en uit de Bar Kochba periode (132 -136).

Het multidisciplinaire karakter blijkt ook uit de mozaïkvloeren die men er kan aantreffen: een Samaritaanse vloer uit de 6e eeuw, één uit een Synagoge in Tiberias, een mozaïek uit een Christelijke kerk in Galilea en een uit een moskee in Beit Guvrin.

In 1858 werd het geopend onder de naam 'Haaretz Museum' met het eerste paviljoen gewijd aan de glascollectie van de in 1955 overleden verzamelaar Dr. Walter Moses. Deze was in 1926 vanuit Duitsland naar Palestina geëmigreerd en had in zijn ruime woning aan de Bograshov street in Tel Aviv een grote collectie antiquiteiten aangelegd die hij, succesvol zakenman als hij was, zowel in- als buiten Israël aanschafte. Zijn hoofdinteresse ging daarbij uit naar antiek gebruiksglas dat vanaf de Griekse beschaving tot aan de tijd der Kruisvaarders toe het leven en de artistieke prestaties van de bewoners van Palestina door de eeuwen heen weergeeft. Daarnaast verzamelde hij andere antieke objecten en legde hij een bibliotheek aan met boeken over archeologische onderwerpen.

Deze indrukwekkende verzameling doneerde hij aan het op te richten Haaretz Museum, een idee van Israel Rokach, burgemeester van Tel Aviv van 1936-1953. Hijzelf maakte de opening daarvan niet meer mee.

Inmiddels is de glascollectie door de jaren heen aangevuld met nieuwe aanwinsten, waaronder veel belangrijke donaties. Nabij het Kruisvaardersfort in Khirbet Samariyah bij Akko (Acre – in de Romeinse tijd Ptolomaïs genoemd), de oude havenplaats in het Noorden van Israël, werd een 13e eeuwse glasoven opgegraven die nu een van de blikvangers vormt in het glaspaviljoen.

De glascollectie is ruwweg in drie groepen te verdelen. De tijd van het zandkernglas – van de late bronstijd tot aan de Hellenistische periode (15e - 1e eeuw v.C.), de tijd van het geblazen glas – Romeinse en Byzantijnse tijd (1e-7e eeuw) en de Islamitische periode (7e-15e eeuw) en is volgens Hans van Rossum de mooiste en indrukwekkendste die hij ooit gezien heeft. Tijdens zijn bezoeken aldaar maakte hij een groot aantal foto's die wij in een aantal artikelen aan de lezers willen voorleggen en waarbij hij het commentaar levert. (JS)

Sierraden van glas.
Links: een hoofdtooi, samengesteld uit geperforeerde appliqué's of beads (kralen). Malgevormd, volgens de Myceense stijl, Egeïsche regio, 15e-13e eeuw voor Chr.

Rechts: cilindrisch gevormde gezichtskraal, 5e - 2e eeuw voor Chr. Carthago.
Ketting van 'eyeballs', ca. 18e -19e dynastie, ca. 1400 – 1300 voor Chr. Egyptisch.

Links: drie schenkkannetjes (Oinochoai), hoogte ca. 8 – 12 cm, oostelijk Middellandse Zeegebied, gemaakt volgens de kernlastetechniek, 6^e – 5^e eeuw voor Chr.
Rechts: container voor oogschaduw, afgewerkt met gouden doppen, hoogte is 8,5 cm, 14^e eeuw voor Chr. Nieuwe Rijk, Egypte (ca. 1550 – 1070 voor Chr.).
Fragmentarische aryballos, 14^e eeuw voor Chr, Nieuwe Rijk (ca. 1550 – 1070 voor Chr.) Egyptisch.
Unguentarium, hoogte 12 cm. Cyprus, Late Bronsperiode II (15^e – 14^e eeuw voor Chr.)

Rechts: Amfoor van wit opaak glas met donkerpaarse decoratie, hoogte ca. 11 cm, oostelijk Middellandse Zeegebied, mogelijk Rodos.

Links: diverse Amphoriskoi, hoogte ca. 7 – 12 cm, oostelijk Middellandse Zeegebied. Kernlastetechniek, laat 6e eeuw – 5^e eeuw voor Chr.

Rechts: diverse kleurrijke Alabastra, hoogte ca. 10 – 14 cm, oostelijk Middellandse Zeegebied, mogelijk Rodos. Kernglastechniek, 6^e -5^e eeuw voor Chr.

Links: diverse Alabastra, hoogte ca. 9 – 14 cm, Kernglastechniek, 4^e – 3^e eeuw voor de linker drie Alabastra en de rechter twee voorbeelden worden gedateerd in de 2^e – 1^e eeuw voor Chr. . Oostelijk Middellandse Zeegebied.

Onder: Hellenistische periode, diverse Amphoriskoi, hoogte ca. 12 – 16 cm, oostelijk Middellandse Zeegebied, mogelijk Syrisch-Palestijnse gebieden. Kernglastechniek, maar nu met transparant glazen greepjes uitgevoerd, 2^e – midden 1ste eeuw voor Chr.

Links boven: Oinochoe, hoogte ca. 15 cm, midden 4^e – vroeg 3^e eeuw voor Chr. drie stuks Alabastra, hoogte ca. 12 cm, 2^e – midden 1st eeuw voor Chr.

Links: boven, Stamnos, hoogte ca. 9 – 10 cm. Onder 2 x Hydria, hoogte ca. 8 – 10 cm, midden 4^e – vroeg 3^e eeuw voor Chr.

Boven: Lens-vormige aryballois, hoogte ca. 7 – 11 cm, ca. 3^e eeuw voor Chr. Allen oostelijk Middellandse Zeegebied en gemaakt volgens de kernglastechniek.

Onder: Unguentarium, hoogte ca. 14 cm, ca. 3^e eeuw voor Chr.

Rechts onder: vier stuks Amphoriskoi, hoogte ca. 8 – 11 cm, 3^e eeuw voor Chr. Oostelijk Middellandse Zeegebied en gemaakt volgens de kernglastechniek.

Links: Alabastron van wit opaak glas met donkerpaarse decoratie, hoogte ca. 12 cm, laat 6^e – 5^e eeuw voor Chr., Rodos. Amphoriskos, hoogte ca. 8-9 cm, mogelijk eerste helft 5^e eeuw voor Chr., mogelijk Rodos. Onder: onbekend opaak blauw glasobject.

Hieronder: diverse kopflesjes, lichaam malgevormd, hals en mond vrij geblazen, hoogte ca. 8 – 10 cm, 1^e - 4^e eeuw AD, oostelijk Middellandse Zeegebied.

Geheel onder: schaal met dadelflesjes, hoogte ca. 7 - 8 cm, 1^e eeuw AD. Drie malgevormde druivenflesjes, hoogte ca. 10 – 13 cm, 3^e eeuw AD, Syrisch-Palestijns gebied.

Boven: twee flesjes in vorm van een druiventros en een pijnappel. Blauw flesje met lichaam in de vorm van een oester en met ‘zwevende greepjes’, in een mal geblazen, hoogte ca. 10, 9,5 en 6 cm, 1^e - 2^e eeuw AD, Syrisch-Palestijns.

*Midden: kopflesje als
sprenkelaar, imitatie, 19^e
eeuw USA.*

*Overige afbeeldingen:
Glasobjecten geblazen in
een meervoudige mal,
hoogtematen variërend van
ca. 8 – 14 cm voor het
kannetje met greep en
dubbele kopafbeeld-ding,
rechts boven, alle objecten
1e – 2e eeuw AD, afkomstig
uit Syrisch-Palestijns
gebied, omgeving Sidon.
Zowel geblazen in
transparant als in
opaakglas.*

Linksboven: Drie Patella schaaltes;

*Llinks drie- en
Rechts boven één Acetabula (ev. Acetabulum), Ø ca. 9 – 12
cm. 1e eeuw AD, oostelijk Middellandse Zeegebied.*

*Onder: drie mozaïek
Patella schaaltes.*

*Rechts: kleine miniatuur
mozaïek schaaltes, Ø ca.
6 – 7 cm, alle objecten
1e eeuw, oostelijk
Middellandse Zeegebied*

Op deze en op de volgende pagina staan de glasobjecten afgebeeld naast de prototypes in aardewerk en/of metaal.

Zo wordt duidelijk dat de vorm van een Griekse of Romeinse alabastron, amfoor, aryballos, unguentarium en ribbenschaal veelal geënt was op een eerder bestaande vorm, gemaakt van een ander materiaal als aardewerk, zilver, brons of goud.

Meer voorbeelden van een bestaande vorm die opnieuw, maar nu in glas, werd gemaakt zijn er veelvuldig. Kleine en grote schenkkannen, een modiolus (maatbeker, rechtsboven), kleine en grote potten alsmede cilindrisch gevormde flessen.

EEN DAKREPARATIE DIE ZICHZELF BETAALDE

Johan Soetens

In de november 2017 veilingcatalogus van de *American Glass Gallery* stond hij er een beetje magertjes bij; een bruine 'Bitters' fles, 25 cm hoog met een lange 'Lady's Leg' hals.

Bij een dakreparatie van een oude schuur nabij Portland, de grootste stad van de Amerikaanse staat Maine was hij te voorschijn gekomen na bijna een eeuw tussen de balken te hebben gelegen. Het voorval doet denken aan de jeneverkruik die Evert Hellebrekers op een gelijke wijze aantrof onder de balken van een oude varkensstal in Zeeuws Vlaanderen (Zie DOF 146). De Amerikaanse huiseigenaren wilden de gevonden fles eigenlijk weggooiden, tenzij de werkmans er belangstelling voor had? Nee dus.

Toch maar even Johan Pastor, uitgever van 'Antique Bottle & Glass Collector' om advies gevraagd. Die hing aan deze uiterst zeldzame fles een prijskaartje van \$ 15.000 - \$ 25.000 ! 'RUSS' STOMACH BITTERS NEW YORK.'

De gedachte dat die fles bijna was weggegooid is om maagpijn van te krijgen.

De publicatie was aanleiding voor Bob Strickhart, vaste medewerker van het team dat het blad 'Antique Bottle and Glass Collector' samenstelt en specialist op het gebied van Bitters Bottles, om een aantal 'Lady's legs' uit zijn verzameling ten tonele te voeren. Bitters (de **S** is geen meervoudsvorm!) waren een populaire vervanging van whisky, rum en gin en kwamen in zwang in Engeland tijdens de regering van George II (1727-1760) omdat deze zogenaamde medicinale dranken waren vrijgesteld van accijns hoewel ze eenzelfde percentage alcohol hadden. In Amerika gold vanaf 1860 een soortgelijke regel en dat voerde tot een ongekend hoog gebruik, tot vreugde van de huidige flessenverzamelaars want bitters waren vaak verpakt in figuratieve flessen in de vorm van vissen, een Indianen figuur, 'cabins', tonnetjes, ovaal, vierkant, horlogevormig en wat niet al. Gevoegd bij het feit dat ze hoewel hoofdzakelijk in bruin ook in andere kleuren voorkomen maakt duidelijk dat er meer dan duizend variëteiten bekend zijn. In dat bonte gezelschap is de 'Lady's Leg' dus maar een bescheiden persoonnetje en misschien is dat voor verzamelaars als Bob Strickhart nu juist het bijzondere er van.

De door President Roosevelt in 1906 ingevoerde 'Pure Food and Drug Act' verplichtte de producenten het alcohol percentage te vermelden en dat luidde het einde in van de bitters productie tot vreugde van verenigingen als 'The Women's Christian Temperance Union' en de 'Anti-Saloon League'. De Drooglegging (1920-1933) deed de rest. Bitters zijn uit de markt verdwenen.

Lady's Leg Bitters zijn meestal ca. 30 cm. hoog maar er bestaan ook kleinere uitvoeringen met een hoogte van 20 cm. Van links naar rechts: Bryant's Stomach Bitters; Reed's Bitters; Schroeder's Bitters (groot- en klein model)

Een lid stelt zich voor....

'ALLES WAT OUD EN SCHEEF STAAT VIND IK HET MOOIEST'

Interview door Coos van Deursen

Ik citeer hier Kees van Ooijen, die ik op 5 december j.l. in Rozenburg een bezoek bracht. 'Dat verraaft het echte **handwerk**' voegt hij er nog aan toe. U begrijpt intussen dat hij het over zijn verzameling oud gebruiksglas heeft. Het aanknopingspunt voor ons gesprek.

We zitten aan de tafel in de huiskamer. Kees heeft al een paar interessante flessen klaargezet. Ze komen wellicht uit Leerdam, maar dat is nu even niet van belang. Ze komen uit **dé 'Leerdam'** een in 1889 tussen Duinkerken en Oostende gezonken stoomschip van de Ned.Amerikaanse Stoomvaartmij. Aan boord bevonden zich op dat moment 440 emigranten. Het wrak was door duikers ontdekt. [zie onderaan voor meer informatie]. Hij kent ze, die duikers, heeft af en toe in zijn werk met hen te maken. Op de onderstaande foto ziet u Kees met een van de opgedoken portflessen in de hand.

Kees werkt bij een bedrijf [voor insiders O.D.V. Maritiem] dat boten verhuurt die ingezet worden bij de uitvoering van waterwerken. Vaak nemen ze taken op zich als het regelen van het verkeer op het water als er op een plek werkzaamheden worden verricht. Een soort verkeersbegeleiders. Vroeger deden de schepen van Rijkswaterstaat dit werk maar die worden nu op andere taken ingezet. Zo is hij op dit moment betrokken bij het verkeer bij de oude Botlekbrug die afgebroken wordt.

Kees is geboren in Sliedrecht en hoe kan het ook anders opgegroeid aan de waterkant. Na de Lagere School leert hij verder aan de Binnenvaartschool want hij wil varen. Na deze opleiding wordt hij 3^e machinist bij Rederij van Ommeren op een van de vele binnenvaartschepen die tussen de haven van Rotterdam en Antwerpen ladingen uit de zeeschepen verder landinwaarts vervoeren. Het zijn geen particuliere schepen met de eigenaar en zijn gezin aan boord maar Rederijsschepen waar elk lid van de bemanning een eigen hut heeft of die deelt met een collega. Na een jaar of vijf stapt hij over naar de GEM (de Graan Elevator Maatschappij) in Rotterdam waar hij eerst 'aan dek gaat varen'. Later wordt hij schipper op een van sleepboten die ingezet werden om de grote "graanzuigers" die uit de ruimen van de vrachtschepen het graan opzuigen en overbrengen naar de er naast liggende binnenvaartschepen, op hun plaats te dirigeren.

Graanelevator tekening van Jan Sirks

De vrachtschepen worden echter steeds groter en de GEM verplaatst de activiteiten naar de Botlek. Kees is intussen getrouwd met Veronica, uit het verre land Ecuador, die hij in Sliedrecht heeft leren kennen. En het gezin van Ooijen verhuist rond 1983 naar Rozenburg. De schepen worden nog groter en de GEM volgt die ontwikkeling en vestigt zich in Europoort. Na er zo'n 15 jaar te hebben gewerkt volgt er een reorganisatie waardoor Kees zijn baan verliest. Na de G.E.M. treedt hij in dienst bij de firma van Laar. Hij vertelt verder: "deze firma verhuurt zijn schepen aan diverse baggermaatschappijen. De schepen worden ingezet om bij die baggerwerkzaamheden assistentie te verlenen. Ik zat dus met mijn neus bovenop die werkzaamheden.

Graanelevator olieverb op doek, maker onbekend

Mijn allereerste fles kwam bij een baggerwerk bij Enkhuizen boven water. Het was een mooie, blanke fles met pontiel. Helaas is die fles later thuis in stukken gevallen omdat hij niet op de goede plaats stond. Ik vind het nog jammer!

Rond 2000-2001 ben ik betrokken geweest bij de aanleg van de tunnels voor de Hoge Snelheidslijn, in de Dordtse Kil en de Oude Maas bij Puttershoek. In de Dordtse Kil werden die baggerwerkzaamheden uitgevoerd met een z.g. zuiger. De bagger verdween dan meteen in baggerschuiten. Maar in Puttershoek – in de Oude Maas – ging men voorzichtiger tewerk. Daar werd eerst met een kraanschip (een grijper) een dikke bovenlaag uitgebaggerd en in een langszij liggend schip gestort. In de baggerslib vond ik toen mijn eerste kattekop. En ook een stenen kruik waarop de vingerafdruk van de maker nog te zien is. In die periode had ik het er behoorlijk druk mee want er werd in Puttershoek gelijktijdig door een ander bedrijf de z.g. boezemvliet uitgebaggerd. Dat was de oude vaart die door het dorp tussen de oude huisjes doorliep. Hier werd uit voorzorg het baggerslib eerst op een ponton gegooid en vervolgens schoongespoeld om te zien of er oude munitie tussen zat. Ik zag al gauw dat er ook veel glas tussen zat. Nadat zo'n lading op de aanwezigheid van munitie was gecontroleerd werd alles op de wal gegooid en dan was ik er als de kippen bij om die nieuwe berg slib te onderzoeken. Er zaten vaak flessenhalzen en -bodems van kattekoppen tussen maar helaas geen hele exemplaren. Wel aardig wat inktpotjes en dat is niet zo raar want een stukje verderop stond een oud schoolgebouw.

Later werd veel van dat baggerslib dat meestal sterk met zware metalen verontreinigd was opgeslagen bij recyclingbedrijven zoals bij Bos & Kalis. Daar werd de grond weer schoongemaakt en als we daar weer een nieuwe lading heenbrachten vond ik wel eens een flesje zoals dit Eau de Cologne flesje met lange hals dat ik boven de berg grond zag uitsteken.

Ik ben vanaf 2001 lid van de vereniging. Dat kwam zo: ik had die oude wijnfles gevonden en toen ik thuis was ben ik op het internet gaan zoeken wat voor soort fles het was. Al snel kwam ik uit bij DOF. Op de een of andere manier, hoe weet ik niet meer, ben ik toen aan het telefoonnummer van Lei Damoiseaux gekomen. Ik heb Lei toen gebeld en uitgelegd wat voor een soort fles ik had gevonden. Hij wilde er toen ongezien al een aardig bedragje voor geven. Ik dacht toen "als die fles zoveel waard is, dan wil ik daar wel meer over weten" en ben toen lid geworden van DOF. De fles heb ik toch maar zelf gehouden.

In die jaren begon ik ook af en toe zelf wat te kopen. Op de veilingen van DOF maar ook hier en daar op rommelmarkten of in dat soort winkeltjes. Zo kwam ik een keer in het bezit van vier flessen van de firma Rutte uit Dordt. Ik vond het vreemd dat het geen kelderflessen waren terwijl er toch jenever in verpakt werd. Ik ben toen eens bij Rutte gaan kijken en vertelde hen dat ik interesse had in dit soort oude flessen. Ik mocht in een zijstraatje waar ze nog een oud pakhuisje hadden waarin het een en ander stond opgeslagen een poosje rondneuzen en mocht daaruit een aantal flessen meenemen. Ik had gelukkig een flinke tas bij me. De flessen zijn bijzonder want ze hebben een zegel en ze zijn haast niet meer te vinden. Het zijn volgens het boek van Johan (die populaire aanduiding van Johan Soetens' boek "*in Glas Verpakt*" kom ik bij iedere verzamelaar wel tegen) 'Rotterdamers'. Die bestaan in verschillende in verschillende afmetingen.

Helaas kreeg ik later geen toestemming meer om in dat Pakhuisje te snuffelen.

'Ik heb ook nog wat in mijn hobbyschuurtje in de tuin staan, wil je dat ook even zien?' Terwijl we ernaar toe lopen komt Veronica binnen die me hartelijk welkom heet.

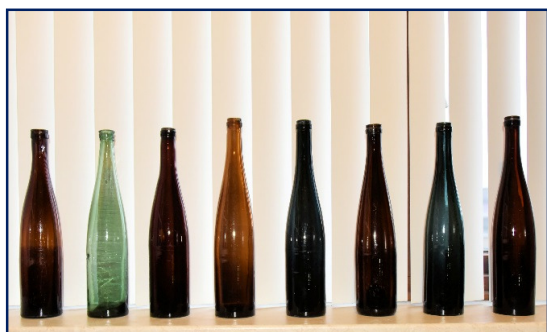
Langs de schutting van de tuin hangen in van de bezemsteeklemmetjes diverse flessenhalzen op een rijtje. “Ja, je vindt altijd meer scherven van flessen dan gave exemplaren.” In zijn hobbyschuur staan tussen de planken met gereedschappen diverse flessen en stenen kruiken. En over elk exemplaar valt wel iets te vertellen.

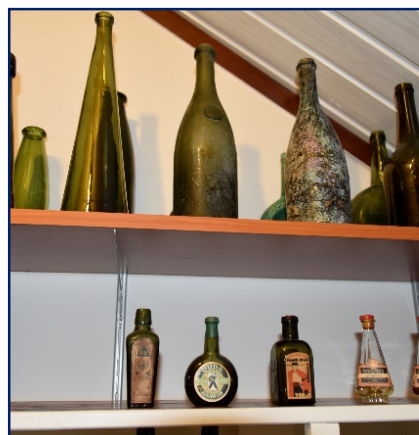
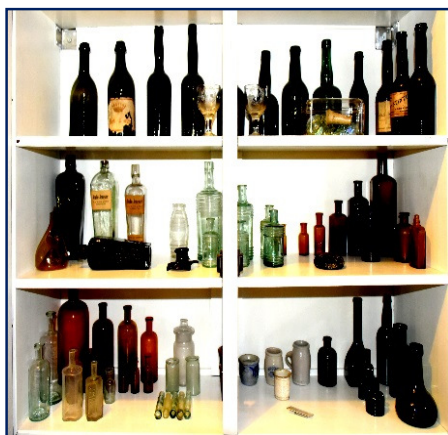

“De rest staat op zolder.” We gaan de trap op en bekijken het een en ander. Er staan kleine medicijnflesjes met in de bodem de behakking: D & C “Die zijn ook zeldzaam volgens Johan, ze staan in zijn boek.” HET BOEK wordt er als bewijs even bijgehaald en inderdaad op bladzijde 335 links bovenaan staat er een afbeelding van D & C de afkorting van Delius en Co. Een groothandel in farmaceutische artikelen met tussen 1907 en 1911 een eigen glasfabriek, de ‘Anna’ in Diemen.

In de vensterbank staan enkele likeurflessen van Rutte uitgevoerd in diverse kleuren glas.

Kees laat nog een blanke kelderfles zien met etiket van Rutte. En vraagt zich daarbij af 'waarom er zo weinig van door verzamelaars worden aangeboden, je ziet er bijna nooit een'. *[heeft u er een paar in uw verzameling, laat het de redactie dan even per mail weten].*

We gaan weer naar beneden. Het wordt tijd om naar huis te gaan. Het is Sinterklaasmiddag. En hun dochter met haar man vieren Pakjesavond met de kleine. Daar moeten ze op tijd aanwezig zijn.

In de kamer hoor ik Veronica telefoneren. Ze belt kennelijk met Ecuador, ik hoor tenminste een stortvloed van Spaanse woorden. Mooie taal, jammer dat ik die niet machtig ben.

We zeggen elkaar gedag. Ik ben snel de wijk uit. Het wordt al donker. Het verkeer op de A15 naar Rotterdam rijdt in een slakkengangetje. Iedereen is wat vroeger uit zijn werk gegaan om op tijd te zijn voor Sinterklaasavond. Links en rechts rij ik zo'n vijf en twintig kilometer langs de felverlichte gebouwen en opslagtanks van de chemische Industrie en Raffinaderijen van 'Rijnmond.' Of het er rein aan toe gaat, dat betwijfel ik, na het zien van een reportage over de afvalverwerking in dit gebied, de avond ervoor op de TV. Er wordt klaarblijkelijk heel wat gesjoemeld met het chemisch afval.

De ramp met de Leerdam op 16 december 1889.

Ik citeer uit een artikel dat ik aantrof op Internet en dat in de Kollumer krant, van 28 december 1889 heeft gestaan.

HET VERGAAN VAN DE 'LEERDAM'.

Den vijftienden December vertrok van Amsterdam naar Zuid-Amerika het stoomschip "Leerdam" van de Ned.Amerika.Stoomvaartmaatschappij. Aan boord van 't vaartuig, waarmee kapitein Bruinsma zijn eerste reis als gezagvoerder deed, bevonden zich 440 passagiers-landverhuizers grootendeels voor de Argentijnsche Republiek. De bemanning bestond uit 61 koppen. Zonder het minste accident, hoewel de dikke mist de vaart eenigszins belemmerde, was het vaartuig ongeveer op de hoogte tusschen Duinkerken en Ostende. Daar is het in aanvaring gekomen met het Engelsche schip "Gaw Quan Sia" van Portland naar

Hamburg. De schok was zo heevig dat geen der beide vaartuigen lang drijvende kon worden gehouden. De 440 passagiers der "Leerdam" en de bemanning hadden reeds den dood voor oogen, toen het Fransche stoomschip "Emma" van Havre naar Hamburg, ter hulp kwam opdagen en zowel passagiers en bemanning der "Leerdam" als der "Gaw Quan Sia" overnam. Het overbevolkte vaartuig vervolgde daarna den weg en zette de geredde passagiers en schepelingen te Cuxhaven (Hamburg) aan wal. Op kosten der Maatschappij kon ieder verder naar hunne woonplaatsen reizen. Het gehele aantal der schipbreukelingen bedroeg ongeveer 600. De meesten hadden slechts het strikt noodige kunnen redden, zoodat zij te Hamburg van kleeren en verdere benodigdheden moesten voorzien worden. Kapitein Robert Lord, de gezagvoerder van de "Gaw Quan Sia" zegt dat de "Leerdam" een gat in het midden van zijn schip boorde van 15 voet (5 meter) waardoor de machinekamer terstond vol water liep en de beide stokers onmiddellijk omkwamen.

Het artikel gaat nog verder, maar het gaat te ver om dat allemaal in ons blad op te nemen. Als u die details nog wilt lezen verwijs ik u naar het artikel zelf op: *Google "het vergaan van de Leerdam"*

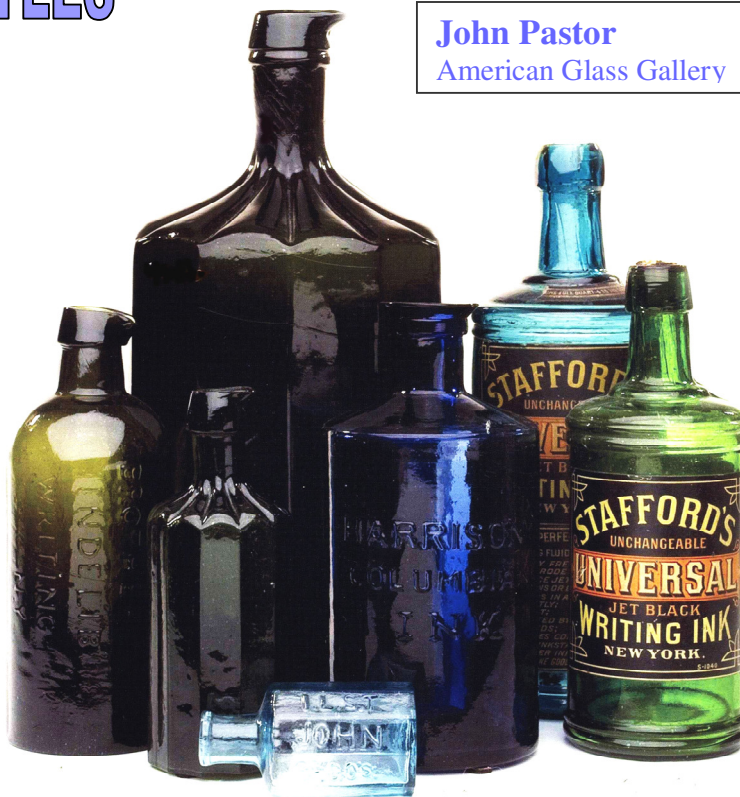
AMERICAN INK BOTTLES

One would be hard-pressed to find an antique bottle collecting category with as much diversity of size, form, color and charm as that of ink bottles. Add to that the relative abundance of desirable examples, with new ones surfacing regularly, and you will have a lifetime of collecting possibilities.

Next to bottles that were made to hold beverages, ink bottles were probably one of the most common articles of glass in everyday use since the late 18th century. They were likely blown at the vast majority of America's early glasshouses as there was always a need, regardless of region. Those that are considered most desirable and collectible today would have been made up to the last quarter of the 19th century.

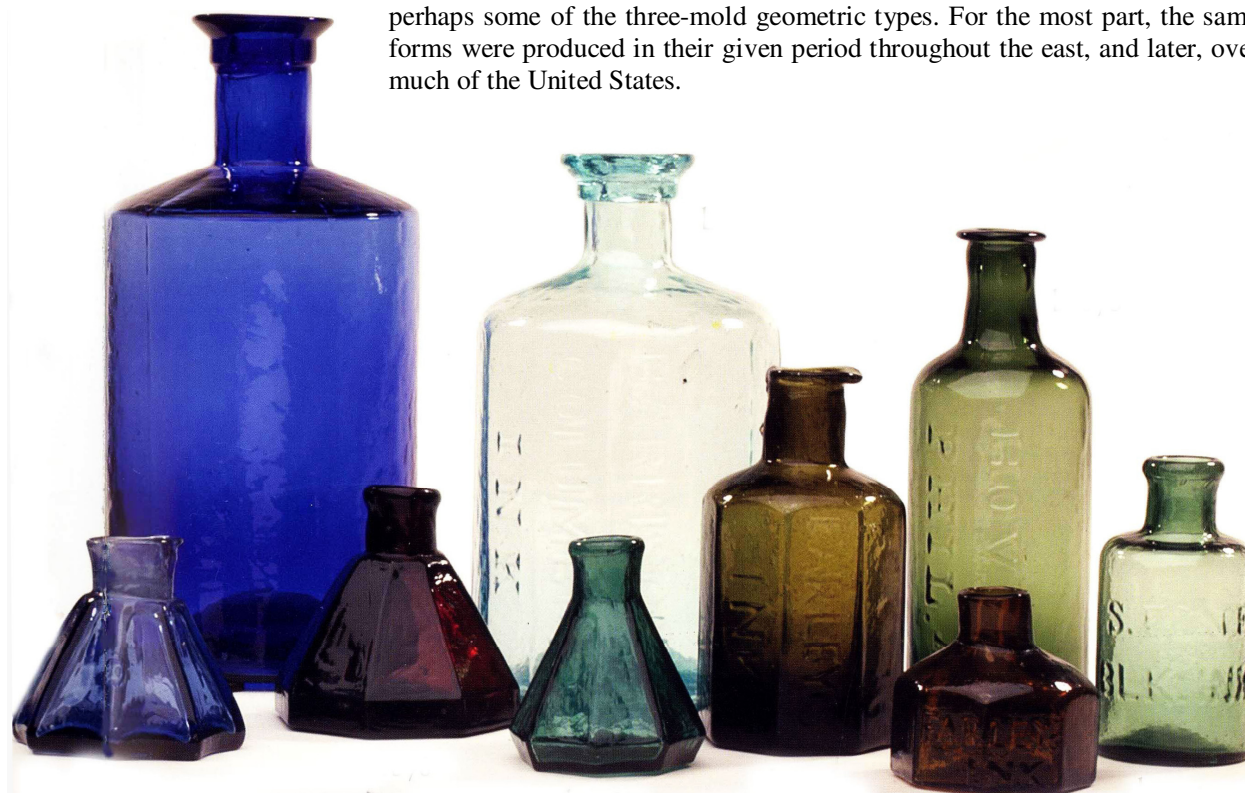
Early American ink bottles can be free-blown, pattern-molded, blown three-mold as well as in full-size, 2-part molds. Colors are even more diverse, with nearly the entire spectrum being well represented. While aqua and shades of amber and olive predominate, blues, greens and yellows can be found and occasionally the ever-desirable puce and violet shades.

John Pastor
American Glass Gallery

Because of all this diversity, the ink category has been popular with collectors from a long time and many choose to specialize in a single sub-category such as 'Pitkin-types', three-mold umbrellas or the larger master ink bottles.

Attribution of ink bottles to a particular glasshouse is problematic, save perhaps some of the three-mold geometric types. For the most part, the same forms were produced in their given period throughout the east, and later, over much of the United States.

AMERIKAANSE INKTFLESSEN; EEN FEEST VAN VORM EN KLEUR

Johan Soetens

In tegenstelling tot de wat saaie en en niet zelden slordig gemaakte vroege inktflessen in Europa, vaak van goedkoop half-wit glas gemaakt, zijn de vroege Amerikaanse exemplaren van een verbluffend fraaie kwaliteit, vaak aan de blaaspijp ontstaan en in vorm en kleur een lust voor het oog. Als we er van uit mogen gaan dat de introductie van inktpotjes voor individueel gebruik een indicatie is voor de mate waarin de schrijfkunst beoefend werd, dan lag men in Amerika bijna een halve eeuw voor op het oude continent. De uit Keulen afkomstige Henry William Stiegel, die in 1750, twintig jaar oud, naar Amerika emigreerde, begon in 1765 een glasblazerij in

Manheim, Pennsylvanië waar hij glasblazers uit Europa liet werken. Al in Juli 1772 liet hij in de 'Pennsylvania Packet' een advertentie plaatsen voor allerlei soorten inktpotten ('inks of all sorts').

Links onder; Een collectie vroege, 18e eeuwse Amerikaanse inktpotjes, vrij geblazen. De hierboven afgebeelde flesjes dateren uit ca. 1815 en worden aangeduid als 'Domes'.

Rond 1815-1816 verschenen de eerste vormgeblazen inktpotjes. Dat viel grotendeels samen met de vestiging van speciale inktfabrieken die hun flesjes van een firmanaam wilden voorzien. Voorheen was het maken van inkt het werk van drogisten en apothekers die overwegend gebruik maakten van standaard voorraadflessen.

Onder; Vier vormgeblazen inktpotjes, allen met blaaspijpontiel. Van links naar rechts; Laag model, ca. 1830, waarschijnlijk voor gebruik aan boord van schepen; Twee flesjes met merk 'Bertinguiot'. Links mogelijk Frans, 1840-1860, Rechts Amerikaans, New England, 1830-1850; Geheel rechts; Achtkantig flesje met merk 'Farleys', 1842-1860.

Links; Vormgeblazen acht- en twaalf-kantige flesjes, ca. 1850.

De waarschijnlijk meest populaire uitvoering voor een 19e eeuwse inktpot in Amerika had een kegelvorm, praktisch en elegant tegelijk. De brede basis verhinderde het omvallen bij het veelvuldig indopen van de ganzenveer. Het zal moeilijk zijn een fles te vinden met zo'n enorme variëteit aan uitvoering, vorm en vooral kleur. Naast de gladde uitvoering, aangeduid als 'Cone' of, afhankelijk van het model 'shouldered cone' bestaan 6-, 8-, of 12-voudig gefacetteerde flesjes, aangeduid als 'Umbrella'.

De 19e eeuwse Amerikaan hechtte kennelijk aan een fraai en elegant uiterlijk. Omdat de inktpot voor ieder zichtbaar op de schrijftafel stond vormde die tevens een duidelijk teken van de ontwikkeling en sophistication van de eigenaar.

Geen andere inktfles ter wereld kan dan ook bogen op zo'n spectaculaire verschijningsvorm als de 'cones' en 'umbrella's' en het is niet moeilijk te begrijpen dat ze tegenwoordig een begeringswaardig verzamelobject vormen waarbij de veilingprijzen kunnen variëren van enkele honderden tot enkele duizenden dollars.

Boven; Een groep 'shouldered cones' Daarnaast en op de volgende pagina een aantal midden 19e eeuwse 'Umbrella's' in een aantrekkelijke kleurenrijkdom.

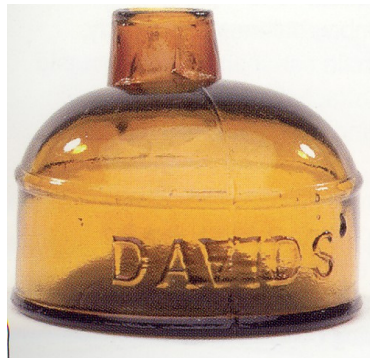

Links boven; Een zeldzame safier-blauwe 'Drape Pattern Inkwell', 1845-1860. De geringe hoogte, ca. 5 ½ cm, is omgekeerd evenredig aan de prijs; tussen \$ 1.000 en \$ 1.500.

Na het uitvinden van de vulpen werd het gebruik van ganzenveer en stalen pen snel verdrongen en daarmee het gebruik van de aantrekkelijke 'umbrella's' met hun kenmerkende pontielmerk. Hun plaats werd gaandeweg ingenomen door een eenvoudiger type, nog altijd in een veelheid van kleuren maar minder spectaculair van vormgeving.

Lange tijd was het maken van inkt het werk van drogisten en apothekers. Het oudste Amerikaanse patent voor het fabrieksmatig produceren er van dateert uit 1816. Vanaf 1858 werd in Warren, Massachusetts, door de J. en I.E. (van John en Isaac Elijah) Moore Company inkt geproduceerd. In 1865 patenteerden die een model inktpot die in het bijzonder populair werd op scholen; de 'turtle'. Dit soort inktpotten brengt op veilingen tussen \$ 250 en \$ 500 op.

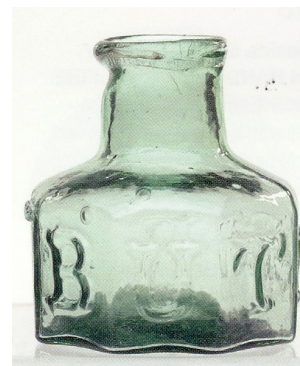

Velen van de oudere generatie zijn hier opgegroeid met inkt van Talens en Gimborn, in Duitsland was dat de inkt van Pelikan maar in Amerika was inkt van Apollos Harrison (Philadelphia 1840-1870) populair.

Oorspronkelijk een boekverkoper en kaartenmaker, daarna tevens inktproducent en later ook nog fabrikant van parfums en haarkleurmiddelen.

De gebruikte flessen en flesjes waren niet uitzonderlijk van model maar wel van kleur en vormen nu felbegeerde collector's items.

Enkele eenvoudige half-witte inktflesjes, waaronder enkele z.g. 'schoolhouse bottles'. Geheel links; Merkwaardig inktflesje (1875-1889) met afbeeldingen van de vijf continenten. Geheel rechts; Zeer vroege (1840-1850) BUTLER inktfles. Blaaspijpontiel.

Een aparte groep voor verzamelaars wordt gevormd door voorraad- of navulflessen, in Amerika 'Master Ink Bottles' genoemd.

Evenals bij de kleinere modellen zijn de kleuren hiervan vaak spectaculair. Boven van Links naar Rechts; 'Cathedral Bottle' Carter ink met daaronder een klein tafemodel; Drie Stafford's inktflessen resp. 25 cm. en 20 cm. hoog. 1880-1895.

(Dr. Stafford had een medische graad maar startte in 1869 een inktfabriek in New York die bijzonder succesvol was); Bruine fles uit een drie-voudige vorm met ijzerpontiel. 1850-1860.

Links; Heller & Co. Inktfles, 1890-1900, met merkwaardig goed bewaard etiket en verpakking waarop oerwoud met apen, rieten hutten en inwoners te zien zijn; Historische navulfles (1836-1850) van Maynard & Noyes uit Boston die in 1816 als eerste fabrieksmatig inkt ging produceren.

Tussen het bonte gezelschap van de Amerikaanse inktpotjes hebben twee soorten een bijzondere achtergrond wat fabrikage techniek betreft, namelijk die geblazen zijn in de uit het midden van de 18e eeuw stammende 'Pitkin' techniek en de potjes gemaakt in Blown Three-Mold techniek, een methode die in het midden van de 19e eeuw in zwang kwam. Dat vereist enige toelichting.

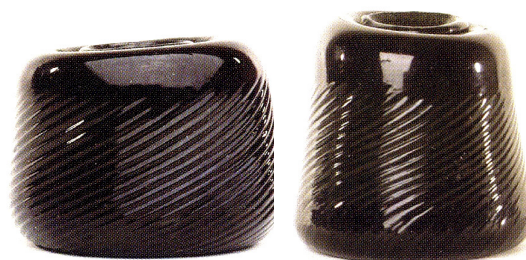

Een der meest intrigerende voortbrengselen van de vroeg Amerikaanse glasblazerijen zijn de platte, geribde in 'dubbelpost' (de Amerikanen spreken van 'German half-post' methode) geblazen flessen en inktpotjes die aangeduid worden als 'Pitkins' naar de Pitkin Glass Works in Hartford (later East Manchester, Connecticut) opgericht in 1783, hetzelfde jaar waarin de laatste 'red coats' Amerika verlieten. Naar verluid was het twintig jaar durende monopolie om glas te maken een beloning voor de diensten die Willam en Elisha Pitkin bewezen hadden gedurende de vrijheidsoorlog. Lange tijd heerste onder verzamelaars de mening dat al dit soort glaswerk alleen daar gemaakt was maar tegenwoordig weet men beter.

Deze stijl werd door veel glasblazerijen gebruikt en bestond al vanaf het midden van de 18e eeuw, lang voor de Pitkin glasfabriek in productie kwam. Waarschijnlijk kwamen de eerste flessen van dit type uit de Wistarburg blazerij in zuidelijk New Jersey evenals uit de fabrieken van Stiegel. Deze laatste was tevens in staat om in zijn

ijzergieterijen de nodige vormen te maken. Al met al is het extreem moeilijk om te bepalen van welke glasblazerij een bepaalde fles afkomstig is. Al dit soort flessen en inktpotjes werden geblazen in een geribde dipmold met verticale groeven. Meestal waren dat er 32 tot 36 maar ook 28, 32 en zelfs 38 komt voor. Door na het uitnemen de fles snel een draai te geven ontstond het fraaie 'swirl' effect naar links of naar rechts of, indien de handeling herhaald werd, naar beide zijden.

Pitkin type inktpotjes 1780-1830. H. 4-5 cm. Links boven in resp. 'Teepee', 'Melon' en 'Square' model geblazen. Boven; Twee Pitkin inktpotjes, zeer donker olijfgroen, blaaspijponiel Hieronder; Collectie inktpotjes geblazen in 'Blown Three Mold' techniek. 1820-1840.

De oorlog van 1812 tussen Amerika en Engeland maakte een abrupt einde aan de overzeese handel en daarmee aan de import van glaswerk uit Engeland en Ierland. Geen wonder dat rond die tijd talloze glasblazerijen in Amerika ontstonden, vaak gefinancierd door vroegere importeurs die hun glasvoorraden angstwekkend snel hadden zien dalen. Ergens in een van die nieuw opgerichte glashuizen in het Noordoosten van Amerika moet men voor het eerst op het idee gekomen zijn om stalen vormen te graveren met op geslepen glaswerk gelijkende motieven. Daartoe werd een vorm ontwikkeld, bestaande uit drie verticale delen waarvan er twee open konden klappen zoals een bloem haar blad opent waarbij het derde deel met de bodemplaat verbonden bleef.

Dat was de geboorte van het 'Blown Three-Mold Glass'. Het werd gedurende de eerste helft van de 19^e eeuw razend populair als goedkoop alternatief voor het Engelse en Ierse geslepen glas. Tegenwoordig zijn het door de grote vorm- en kleurenrijkdom in Amerika geliefde verzamelobjecten. Het ciceleren van de stalen vorm was een langdurig karwei en daardoor duur. Het aantal motieven werd daarom beperkt gehouden. Bij verzamelaars zijn die alle onder een eigen nummeraanduiding bekend.

Dat ook voor een eenvoudig gebruiksartikel als een inktpot van deze decoratietechniek gebruik gemaakt werd bewijst hoezeer in het 19e eeuwse Amerika het gebruik van pen en inkt op prijs gesteld werd. Interessant daarbij is dat er ook enkele voorbeelden zijn van Blown Three-Mold inktpotten zonder het gebruikelijke slijp-motief. Ze zijn er niet minder charmant om. Hierbij een tweetal voorbeelden.

Boven; Twee amber/olijfgroene Blown Three Mold inktpotjes. H. Ca. 5 cm.

Rechts; Zeldzaam smaragdgroen inktpotje met 12 verticale ribben; Inktpotje met verticale ribben.

Blown Three Mold flesjes zonder imitatie slijppatronen komen niet vaak voor. Zie ook midden-onder op de vorige pagina.

Een van de meest charmante gedaantes waarin een inktpotje kan verschijnen is die waarbij de tuit vanuit de bodem schuin naar boven wijst. Het zal niet verwonderen dat men dit type aanduidt met 'Tea kettle'. Ze werden tussen 1860 en 1880 niet alleen in Amerika gemaakt maar ook in Frankrijk en vooral in Engeland zoals de drie modellen hieronder. Het amathyst-kleurige exemplaar links onder is mogelijk Frans.

VEILIG ACHTER GLAS ACHTER VEILIG (GORILLA)GLAS

Johan Soetens

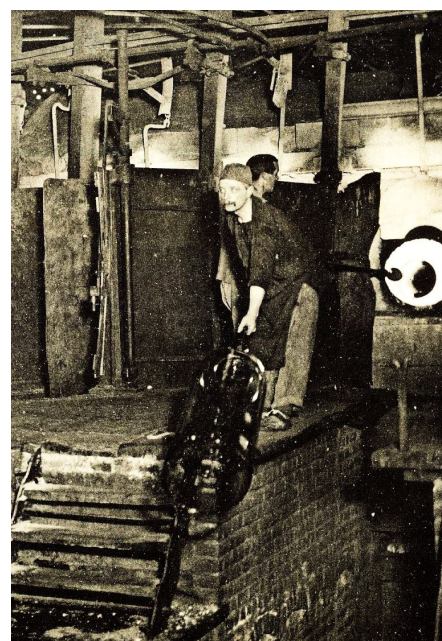
De Waalse Belg Lenoir wordt geacht de eerste te zijn geweest die een auto bouwde met een verbrandingsmotor. Dat was in 1862 in Parijs. De motor liep op steenkoolgas of gas van turf. Pas nadat de Oostenrijkse chemicus Abraham Shreiner de benzine had uitgevonden werd vloeibare brandstof gebruikt. Lenoir was wel de eerste maar lang niet de enige. Overal in de wereld maar vooral in Frankrijk en Duitsland werd gewerkt aan het construeren van automobielen. In Amerika bouwde Henri Ford in 1896 zijn eerste model dat toegerust was met vier fietswielen maar in 1908 kwam de T-Ford, ooit het meest populaire model en slechts in latere jaren in verkoopcijfers overtroffen door de Volkswagen Kever.

WAT IS DIT? Gaan we het nu ook al over auto's hebben in dit blad? Nee, maar wel over het glas van de autoruit.

Links boven: Lenoir's gasauto uit 1862. Daaronder: Henri Ford in zijn 'fietswielen auto' uit 1896. Rechts: de T-Ford uit 1908. Onder: Het blazen van een vensterglascylinder, ca. 1900.

In die jaren werd vensterglas overwegend gemaakt volgens de cylindermethode en de onregelmatigheden in oppervlak die daarmee gepaard gingen stonden misschien heel charmant in de vensters van een chteau aan de Loire maar waren uiterst hinderlijk voor een auto bestuurder. Gezocht werd naar een productiemethode waarbij gebruik kon worden gemaakt van de natuurlijke eigenschap van uitgegoten glas waarbij de trekspanning een perfect glad oppervlak creëerd. Het probleem was alleen om dat effect ook aan de onderzijde te krijgen. Het bijzonder knappe idee dat de Corning Glassworks in New York daar voor aandroegen was te omslachtig en te duur zodat men gebruik moest maken van lange schuur- en polijststraten. Die in de Fordfabriek in Detroit overtrof in lengte zelfs de Queen Mary! Aan dat kostbare en tijdrovende proces kwam pas een einde in de jaren 1950 met de uitvinding van het float glass systeem waarbij glas wordt uitgegoten op een bad van vloeibaar tin. De natuurlijke trekspanning aan het oppervlak en de vlakke ondergrond van het metaal zorgen daarbij voor een perfect resultaat. Al die tijd stond een proefopstelling van Corning's oorspronkelijke idee voor 'Fusion Glass' in het Museum of Glass in de staat New York waarbij een speciaal lichteffect er voor zorgde dat de bezoeker de indruk kreeg naar een heuse glasstroom te kijken.

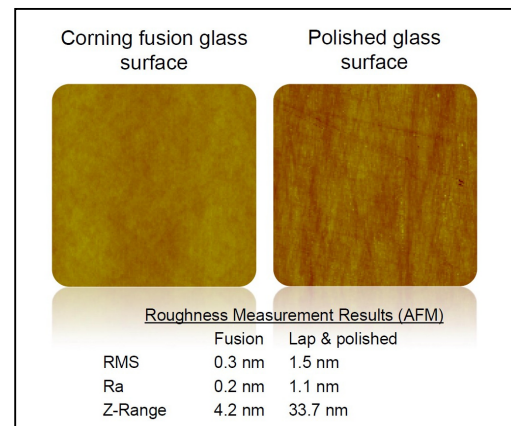
Boven: de 427 meter lange schuur- en polijststraat in de Fordfabriek in Detroit.

Daaronder: Het bijna geruisloze productieproces van Gorilla glas. Wel even wennen voor iemand die de razende herrie in een flessenfabriek gewend is.

Rechts: Het verschil in oneffenheden tussen Fusion glass en gepolijst glas.

De installatie bestond uit een vuurvaste trog met een scherpe V-vorm waarin continu glas werd gegoten zodat dit aan beide zijden overstroomde en langs de V-vorm omlaag gleed waarna aan de onderzijde beide glasstromen tesamen smolten. Zodoende werd een glasplaat verkregen waarvan de beide zijden met niets in aanraking waren geweest. We noemen dat 'maagdelijk glas' en dat heeft een buitengewone sterkte. Het systeem was echter te langzaam om op grote schaal commercieel ingezet te kunnen worden.

En toen werd het 2006 en kreeg Corning bezoek van Steve Jobs, de oprichter van Apple die voor zijn nieuwe uitvinding iPhone een ultra dun maar supersterk, krasvrij afdek materiaal zocht dat ook nog een val van zo'n twee meter hoogte op een stenen vloer moest kunnen doorstaan. Het Fusion Glass process kan weliswaar glasplaten produceren van minder dan 1/2 millimeter dik maar om ook aan de sterkte-eis te voldoen moest er iets aan de chemie gebeuren. Daartoe wordt de glasplaat door een 400oC heet bad van kalium (potassium)ionen geleid waardoor de oorspronkelijke soda ionen verwisseld worden door de 2 1/2 maal grotere kalium ionen en er een grote drukspanning ontstaat die het glas bijna onbreekbaar maakt.

Corning noemt dit 'Gorilla Glass'. Inmiddels zijn er wereldwijd meer dan 5 biljoen smartphones en laptops mee uitgerust en wordt het leven op straat, in bus en trein en in huiselijke kring beheerst door het turen en tokkelen op de smartphone. Overigens maakt het Japanse Asahi Glass een soortgelijk glasproduct met gebruikmaking van het float glass systeem onder de naam 'Dragontrail'. Een geheel nieuwe markt wordt inmiddels gevormd door het toenemend gebruik van 'touch screens' in personenauto's.

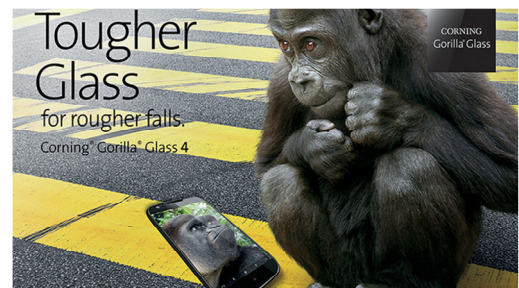
En daarmee zijn we weer terug bij de auto industrie waarmee het allemaal begonnen is.

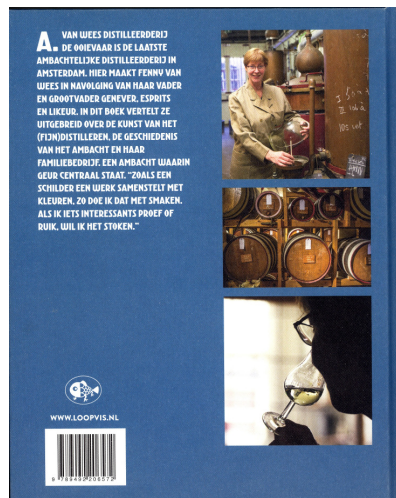

Dit willen wij niet

Dit kennelijk wel.

'Weet je' zei Cees van Wees tegen mij, 'Ik ben al jaren bezig met het verzamelen van historische gegevens voor een boek over mijn vak en ik heb inmiddels stapels papier maar ik weet niet of ik het ooit af krijg'. Dat was ruim tien jaar geleden en we zaten samen aan een 'Oude Wees' te nippen na een verenigingsbezoek aan Leo Fontijn's bedrijf in Vlaardingen. In 2008 bezocht ik hem in zijn distilleerderij in de Amsterdamse Driehoekstraat, zo genoemd naar de drie grachten die dit kleine stadsdeel insluiten: de straat zelf heeft de vorm van een Ypsilon. Ik was er om een reportage te maken voor 'De Oude Flesch'

(zie uitgave 117). Cees had inmiddels de zaak aan zijn bevlogen dochter Fenny overgedaan en hoopte eindelijk wat tijd te krijgen om aan zijn boek te werken waaraan hij inmiddels al twaalf jaar bezig was en dat maar niet af wilde komen. 'Ik ben', zij hij zelf, 'te perfectionistisch'.

En nu ligt dan sinds begin dit jaar *'Distilleren – De Kunst van het Ruiken'* voor ons. Een boek met een verrassende titel, geschreven door zijn dochter Fenny die de vuistdikke stapel documenten van haar vader resoluut heeft opgenomen en er in vlotte, meeslepende stijl een boeiend en leerzaam verhaal van heeft gemaakt. Hier en daar kun je als het ware de stem van haar vader nog op de achtergrond horen *'Jeneverstokerij? Het enige dat ze er stoken is de centrale verwarming!' 'Noem je dat een borrel? Een barrel zul je bedoelen'*.

Het boek is echter veel meer dan een weergave en samenvatting van wat haar vader verzameld en opgeschreven heeft. Natuurlijk houdt het een stuk geschiedenis in, om te beginnen die van het bedrijf en van haar familie: hier en daar ontroerend voor mij omdat ik veel daarvan van nabij heb meegemaakt. Uiteindelijk kwam ik er al vanaf 1953 aan de deur en ik ken Cees van Wees dus al 65 jaar. Maar naast de geschiedenis van het bedrijf, die van de genever (met een G alstublieft!) en de drinkgewoontes door de

eeuwen heen is het vooral een getuigenis van iemands liefde voor het echte distillateursvak zoals dat nog maar zelden wordt uitgeoefend. Nadat Cees van Wees eind jaren zeventig alle nevenactiviteiten had afgestoten richtte hij zich uitsluitend op ambachtelijk distilleren. Dat voerde in juli 2016 tot de opname van het vak fijndistilleren in de Nationale Inventaris van het Immaterieel Cultureel Erfgoed in Nederland van Unesco.

Maar.. het boek heeft niet voor niets twee titels. De auteur neemt ons dan ook mee door de wereld van de geurbeleving, inclusief een lesje in anatomie. Zij verteld van de inspiratie die ze opdoet op de fruitmarkt, de geuren die opstijgen van de handmatig behandelde lambada's en abrikozen en ze beschrijft de reactie van proefpanels die de van natuurlijke grondstoffen bereide likeuren verheerlijkt over de tong laten glijden.

Al met al een heerlijk boek waarvoor de oud-journalist binnen mij diep zijn hoed afneemt.

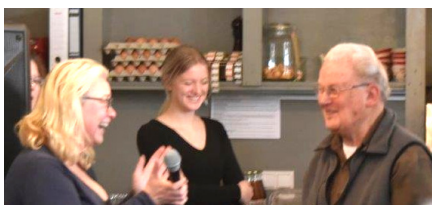
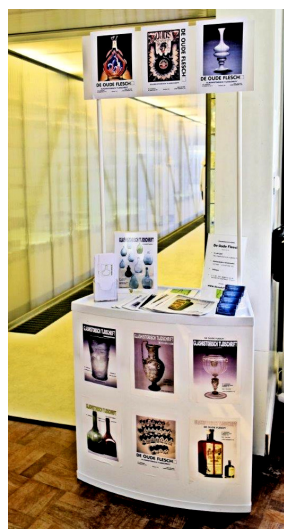

ISBN
9 789492 206572

€ 32,50

FLESSSEN !

Onder deze simpele maar duidelijke titel is in het Nationaal Glasmuseum Leerdam van 27 januari tot 6 mei een tentoonstelling te zien van oude- en nieuwe flessen uit de museumcollectie. Gastconservator Johan Soetens ging daarvoor op zoek in het depot waar hij verrassende vondsten deed zodat nu in een dertiental vitrinekasten een overzicht geboden wordt van glas uit de Romeinse tijd tot heden. De laatste jaren heeft het museum namelijk verschillende collecties aangeboden gekregen van liefhebbers die 'ontzamelen' moesten. Het overzicht, aangevuld met enkele bruiklenen, is natuurlijk niet compleet. Daarvoor zou het gehele museum moeten worden leeggeruimd en dat is een beetje te veel gevraagd. Niettemin vormen de goed verlichte showkasten een fris, aantrekkelijk en vooral ook leerzaam geheel. Er wordt ook recht gedaan aan wat Leerdamse ontwerpers zoals Willem Heesen, Floris Meydam en Siem van der Marel hebben bijgedragen aan het vestigen van een merkbeeld. Zo zijn de jeneverflessen van Hoppe (Heesen), de bierflesjes van Bavaria (v.d.Marel) en de sausflesjes van Calvé (Meydam) nog vrijwel onveranderd in gebruik. De bijna honderd belangstellenden die de opening bijwoonden, waaronder een aantal leden van De Oude Flesch, vertoonden zich dan ook blij verrast.

Bij de ontvangstbalie had onze secretaris John Poot postgevat met een fris uitgevoerde stand die veel belangstelling trok. Ieder kon daar informatie over de vereniging vinden en eerder verschenen bladen inzien of meenemen.

In zijn humorvolle en levendige openingswoord, tegen een wat vreemde achtergrond van eierdozen en koffie-potten, beklemtoonde Soetens dat dit in de 65 jaar dat het museum bestaat 'al' de vierde flessententoonstelling is. Ze overdrijven het dus niet, daar in Leerdam, maar ze proberen het kennelijk een beetje goed te maken.

Hij bedankte de huidige conservator, Hélène Besançon en haar team dan ook voor de frisse wind die de laatste jaren door het museum gaat.

Daarna was het tijd voor een feestelijk glas bubbels waarvoor hij de kurk dicht bij de microfoon liet knallen.

Want:

*Schoon is het lied van de leeuwerik
Heerlijk als de nagtegaal slaat
Maar nog mooier is het lied van de fles
Op het moment dat de kruk er af gaat*

In de komende tijd staan nog een viertal lezingen van hem gepland.

GLAS DOOR DE EEUWEN HEEN

Een groep enthousiaste verzamelaars presenteert zich op een unieke locatie in Dordrecht

Hans van Rossum

In het stijlvolle Patriciërshuis (ca. 1730), gevestigd aan de Wolwevershaven 9 in het monumentale centrum van Dordrecht wordt van 11 april t/m 7 oktober 2018 een tentoonstelling gehouden van bijzonder interessante en eeuwenoude glasobjecten die als titel heeft gekregen: *Glas door de eeuwen heen*. De tentoongestelde bruiklenen omvatten een periode van maar liefst 2500 jaar!

Oorspronkelijk was het mijn idee om een kleinschalige tentoonstelling van Romeinse glasvormen te organiseren in dit prachtige pand. Dat zou dan kunnen onder de titel: *Romeins glas aan de Haven*. Ik had daartoe de eigenaar, Laurens Gooshouwer, al benaderd en een aantal keren een goed gesprek daarover met hem gehad. De bedoeling was om een relatief klein deel van mijn glascollectie

gedurende een half jaar ter beschikking van het privé museum te stellen. Toen ik dit plan tijdens een samenzijn met mijn glasvrienden besprak bleek dat een aantal mede-collectioneers steeds enthousiaster werd en zij wilden eigenlijk wel mee gaan doen. Omdat een van hen ook een mooie en vooral interessante verzameling bezit van glasobjecten die gemaakt zijn volgens de kernglas-techniek is al snel besloten om de tentoonstelling daar te laten beginnen, met voorbeelden uit de 6^e – 2^e eeuw voor Chr. Een andere collectioneur daarentegen heeft ook een passie voor Venetiaans glas en is in het bezit van een schitterende collectie aan drinkglazen uit de 18^e – 20^e eeuw, dus waarom niet breder gedacht en het vervolg op de Romeinse glasvorm te tonen. De subtitel van de tentoonstelling luidt bij dit onderdeel dan ook: *Drinkglazen door de eeuwen heen* en zo eindigt de tijdsbalk van de tentoonstelling nu bij een champagneglas uit 1923. Bijzonder aardig ook omdat het Patriciërshuis zelf eveneens beschikt over een collectie interessant glas uit die periodes en de familie Laméris is daar dan ook bijna kind aan huis.

Hellenistisch kernglas amphoriskos uit de 2e – 1e eeuw voor Chr. H = 14,3 cm. met transparante greepjes, mogelijk Italië.

Toen de laatste bewoners het monumentale pand aan de Wolwevershaven 9 betrokken troffen zij daar twee haardstukken aan van de Dordtse schilder Cornelis Kuipers, die zich al ruim 200 jaar op deze plek bevonden. Hierop besloten zij meer werk te gaan verzamelen van deze tamelijk onbekende schilder. Omdat zijn oeuvre zeer klein bleek te zijn besloten zij meer werk te gaan verzamelen van andere Dordtse schilders, die in dezelfde periode werkzaam waren. In een later stadium werd het verzamelgebied uitgebreid met meubels en andere gebruiksvoorwerpen uit die periode.

Zij stelden hun woning regelmatig op afspraak open voor geïnteresseerde groepen. Hierop kregen zij zulke positieve reacties dat zij zijn verhuisd naar een andere woning en het pand met hulp van een nog steeds groeiend aantal vrijwilligers permanent openstellen.

Na een ruk aan de trekbel zwaait de voordeur open en krijgt men een beeld van het leven van de gegoede burgerij in de periode 1770 – 1815. De vertrekken met hun originele, gedetailleerde lijsten, spiegels, schouwen en stucplafonds zijn een lust voor het oog. De voormalige kinderslaapkamers zijn thans in gebruik als expositieruimte en op zolder zijn nog de originele droogstokken en dienstbodekamers te vinden.

Dan is er nóg een mede-collectie die, naast een collectie aan Romeinse glasobjecten, tevens een bijzondere collectie bezit van Romeinse munten met keizerkoppen en koppen van keizerlijke eega's. Het bleek niet alleen het ei van

Columbus, dat overigens hier niet wordt getoond, maar bovenal een unieke gelegenheid om in twee vitrines fraai getekende munten van bekende keizers, incidenteel in de vorm van een familieportret, te tonen.

Serie Romeinse munten uit de 3e eeuw met voorstellingen van leden der familie Severus.

Hieronder: Ribbenkom ofwel zarte Rippenschale, 1e eeuw AD Italië, Croatië, Slovenië.

Links onder: Gedecoreerde fles, 4e eeuw AD, oostelijk Middellandse Zeegebied

Rechts onder: Pyxis met stopper, 1e eeuw. Oostelijk Middellandse Zeegebied

Zo wordt hier een aantal glasobjecten uit de Romeinse periode geplaatst in de context van de regeringsperiodes van verschillende keizers die gedurende een bepaalde eeuw aan de macht waren. Bedoeld om een goed beeld te geven van wat toen actueel of mogelijk was aan vormen of techniek en welke kleuren in die tijd gemaakt konden worden of in de mode waren. De combinatie van munten en glasobjecten maakt deze tentoonstelling extra aantrekkelijk en wellicht zelfs uniek. In totaal worden er nu 125 stuks Romeinse glasvormen geëxposeerd, waaronder flessen, schenkkannen, aryballoi, balsamaria, unguentaria, fraai gedecoreerde potjes en tal van (ribben)schalen en kommen. Verder allerlei bijzondere Romeinse glasvormen, vier vroege kernglas objecten, een Merovingische zogeheten 'tuimelaar' en 15 stuks 18^e – 20^e eeuws drinkglazen. Een uitermate interessante tentoonstelling, zeker voor hen die een passie hebben voor glasvormen door de eeuwen heen.

Het museum is geopend op woensdag tot en met zondag van 13.00 uur – 17.00 uur. Parkeren is, tegen betaling, in de directe omgeving voldoende mogelijk. Loopafstand vanaf het Centraal Station is ongeveer 25 minuten.

<https://dordtspatriciershuis.nl/>

Boven: Schenkan, 4e eeuw AD, oostelijk Middellandse Zeegebied;

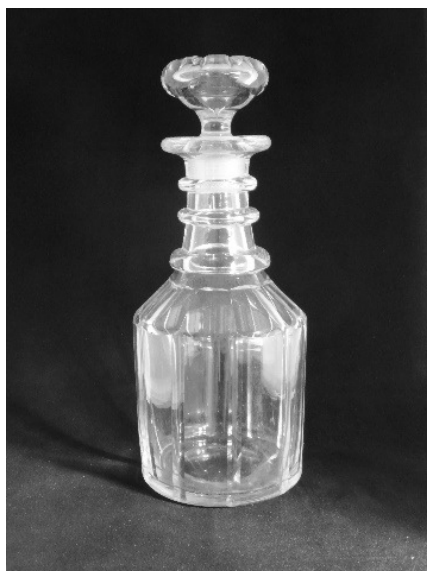
*Rechtsmet de klok mee:
Miniatuur amfoor, 1e eeuw AD,
Jeruzalem;*

*Guttfrolf, eind 3e – vroeg 4e eeuw AD,
oostelijk Middellandse Zeegebied,
mogelijk Syrië;*

*Platte fles, 2e – 3e eeuw H = 15,4 cm.
Diameter = 12 cm. oostelijk Middellandse
Zeegebied.*

*Cilindrische kan met prachtige fijn
geribde greep. Laat 1e – 2e eeuw AD H =
13,2 cm. D = 12,7 cm. Mogelijk Klein-
Azië.*

Met de klok mee:

Glas Façon de Venice, ca. 1740;

Roemer, ca. 1700;

Champagneglas, 1920

Karaf, 1820

Wijnfles, 1730

Het Dordts Patriciërshuis bezit een collectie schilderijen en tekeningen van Dordtse schilders, die werkzaam waren aan het einde van de 18de – begin 19de eeuw. Bijzonder zijn de haardstukken van de Dordtse kunstenaar Cornelis Kuipers. Deze schilder was een tijdgenoot van de veel bekendere broers Abraham en Jacob van Strij.

Cornelis Kuipers is geboren op 23 juli 1739 als zoon van Hendrik Kuipers en Cornelia van Nispen. Hij brengt zijn leertijd door in Den Haag en vestigt zich na zijn opleiding weer in zijn geboortestad Dordrecht. Naast schoorsteenstukken schildert Kuipers landschappen, bloemstukken en een groepsportret van de Dordtse familie Blussé. Tevens vervaardigt hij een serie behangselschilderijen. Deze zijn helaas in een zeer slechte staat en bevinden zich in het Stadsdepot van Dordrecht.

De collectie bevat naast werken van Cornelis Kuipers, ook werken van onder andere A. Schouman, J.C. Schotel en L. de Koningh. Verder heeft het museum kunstwerken en 18de eeuwse gebruiksvoorwerpen in bruikleen gekregen van het Dordrechts Museum en het museum Huis van Gijn.

Ter gelegenheid van het eerste lustrum van het museum is een boek verschenen waaraan niet minder dan 7 auteurs hun medewerking hebben verleend. In dit boek komen onder andere de bouw- en bewonersgeschiedenis van het pand aan de orde alsmede de schilderijen- en tekeningencollectie.

EN DAN DIT NOG...

Droevig nieuws.

Wij ontvingen bericht dat ons lid Lei Damoiseaux 7 februari j.l. op 75 jarige leeftijd te Doetinchem overleden is.

Lei was een van de leden van 'het eerste uur' en jarenlang een trouw bezoeker van onze bijeenkomsten.

Wie hem gekend hebben zullen hem zich herinneren als een betrokken mens die gedurende een groot aantal jaren een actieve en gewaardeerde bibliothecaris was, een taak die hij op zich nam na het overlijden van zijn voorganger.

De laatste jaren waren voor Lei niet gemakkelijk. Op 1 oktober 2017 overleed zijn vrouw Mariet en met zijn eigen gezondheid ging het ook niet goed. Lei is rustig ingeslapen, omringd door zijn kinderen en kleinkinderen.

Wij gedenken hem met eerbied en genegenheid.

COLLECTIE 'DE MELKMATEN' NAAR WAPENVELD

In de jaren 1990, tijdens het werken aan de eerste uitgave van 'In Glas Verpakt', maakte ik, om het hoofdstuk over melkflessen te illustreren, graag gebruik van een collectie parafernalia uit de zuivelindustrie, bijeengebracht door enkele enthousiaste oud-zuivелеmployees: Bram den Braber en Jaco Heere.

Hun verzameling bestond lang niet alleen uit historisch flessen-materiaal maar ook uit, als gevolg van de koperconfiscering door de Duitse bezetters uiterst zeldzaam geworden koperen ketels waarin rond 1900 de melk aan de man of vrouw werd gebracht alsmede een verzameling

historische melkbussen, melkimmers, maten en zeven, flesscapsules, kroonkurken en een schat aan documenten.

Dat alles stond destijds opgetast in een bedrijfsloods op een Rotterdams industrieterrein en heeft jarenlang her en der verkeerd maar nu blijkt er een definitief onderkomen te zijn gevonden. Tijdens de opening van de tentoonstelling 'FLESSEN !' in Leerdam sprak ik Jaco Heere die vertelde

dat, als alles goed gaat, in mei dit jaar het Nationaal Zuivelmuseum zijn deuren zal openen in een historische boerenhoeve aan de Kanaaldijk in Wapenveld.

Daarmee komt een einde aan een lange zwerftocht van historisch materiaal waarvoor de zuivelindustrie zelf weinig belangstelling getoond heeft maar die door het enthousiasme van enkele volhouders voor het nagaslacht bewaard is gebleven.

Nogmaals de kleurrijke wereld van glazen isolatoren

In de februari uitgave van het Amerikaanse verzamelaarsblad 'Antique Bottle and Glass Collector' reageerde lezer Richard King op een artikel over glazen isolatoren. (Zie ook het artikel hierover in DOF 151).

Bij een bezoek aan een kringloopwinkel van het Leger des Heils in Florida trof hij op een tafel met kaarsenhouders een zwart/groen voorwerp aan dat hij onmiddellijk herkende als een op z'n kop staande zeer zeldzame isolator, bij verzamelaars bekend als 'Pelgrimshoed' (CD 737.9) maar waarvan slechts enkele, meestal beschadigde, exemplaren bestaan.

Voor een onbekend bedrag met drie nullen(!) is de isolator inmiddels in bezit gekomen van een verzamelaar.

Wijn ontmoet Glas: Vijf eeuwen Duitse wijnflessen

Het Glasmuseum van Spiegelberg toont van 18 maart tot 14 oktober 360 wijnflessen uit zuid Duitsland, Zwitserland en Oostenrijk uit zuid Duitse particuliere verzamelingen. Verder zijn er diverse inleidingen en presenteren wijnbouwers uit Württemberg hun wijnen.

Het voorlopige programma is als volgt, maar wordt gaandeweg nader ingevuld:

- 18 maart 11:00 uur - Opening van de tentoonstelling met een inleiding van Degenhard May, Bad Kreuznach, 'De wijnfles, over de geschiedenis van een cultureel erfgoed'.
- 08 april 13-17.00 uur: Wijnproeverij van Schlossgut Hohenbeilstein, Beilstein, Weingut Bihlmayer, Löwenstein
- 13 mei 13-17.00 uur: Wijnproeverij van wijnen uit het Weinsbergdal, Weingut Siegloch, Winnenden
- 10 juni 13-17:00 uur Wijnproeverij van Weinhaus Haar Backnang en inleiding door Jürgen Großmann 'De Triomftocht van de Druifluis (zeer schadelijke luizensoort) uit Amerika naar Europa'.
- 22 juli 13-17:00 uur: Wijnproeverij met 6 wijnen uit het Remdal en inleiding door Konrad Jelden 'Litteraire wijnproeverij, Studium Generale over wijn'
- 14 oktober: Einde van de tentoonstelling en begin van de achtste zuid Duitse glasverzamelaars bijeenkomst met een glasbeurs in de multifunctionele hal van Spiegelberg aan de Finkenstraße 33, 71579 Spiegelberg.

Glasmuseum Spiegelberg: Sulzbacher Straße 7; <http://www.glasmuseum-spiegelberg.de>

Proeverij en inleidingen: Veranstaltungsraum im Sterngarten 7, Spiegelberg

Bij de tentoonstelling verschijnt een boek met een geïllustreerde catalogus.

Dieter Schaich schaich.@mnet-mail.de en Christoph Pusch christoph.pusch@t-online.de

Succes to the railroad

Vanaf begin 1800 werden in de Amerikaanse glasblazerijen de eerste 'full body' bronzen vormen met diep ingesneden graveringen gebruikt. Dat voerde tot een grote variëteit aan flacons met historische voorstellingen; van de 'American Eagle' tot George Washington en van Vrijmetselaars-motieven tot afbeeldingen van de in Amerika zeer bewonderde coloratuursopraan Jenny Lind.

Eén van de uitvoeringen betreft de zakflacons gewijd aan de eerste railverbindingen in Amerika met de tekst 'Succes to the Railroad'. Vanaf de late jaren 1820 hielpen houten rails en door paarden getrokken wagens de problemen van slechte wegen, enorme afstanden en barre weersomstandigheden te overwinnen. De eerste stoomlocomotieven kwamen pas laat

in de jaren 1830. Vandaar dat van de circa 12 verschillende uitvoeringen van dit soort flacons er slechts twee bekend zijn met de afbeelding van een locomotief.

Van die primitieve houten rails is niets meer over – dacht men. Tot in de zomer van 2017 bij Cape May, langs de kust van New Jersey, waar de zandduinen constant wisselen van vorm en plaats enkele brokstukken tevoorschijn kwamen, om daarna snel weer door schuivend zand en wisselend tij bedekt te worden. Wie legt er nu een railverbinding aan langs het strand?

De eigenaren van de nabijgelegen glasblazerij die op deze wijze één van hun grondstoffen verkregen. Zou de hier afgebeelde flacon daar gemaakt zijn?

Nieuwjaarsbijeenkomst 14 januari 2018 HET DAK - LEERDAM

Een gezellige groep van zo'n veertig mensen had zich zondag 14 januari verzameld in de fraaie Molenzaal van Partycentrum 'Het Dak' om, na het nuttigen van de zo langzamerhand traditioneel geworden koffie met Heukelumse krakeling het nieuwe verenigingsjaar in te luiden met een coupe sprankelende Prosecco. Voorzitter Willem van Traa had van te voren iedereen welkom geheten en een gezond en succesvol verzamelaar toegewenst. Dat het hem daarbij niet alleen om flessen gaat beklemdoende hij met het tonen van een houten doosje, gevuld met miniscuul kleine glazen bolletjes waarmee je in een glas gedistilleerd het alcoholpercentage kon meten.

Waarschijnlijk uitgevonden door iemand waarbij ze te veel water bij de wijn hadden gedaan. Zou ook whisky geweest kunnen zijn.

Ton Vermeulen gaf vervolgens een toelichting op het gebruik van de FaceBook pagina van 'De Oude Flesch' met het verzoek daar toch vooral op te reageren zodat dit moderne communicatiemiddel zowel binnen- als buiten de vereniging voldoende uitgenut kan worden. <https://www.facebook.com/oudeflesch>

Daarna kwam een voor een verzamelvereniging van glazen flessen bijzonder onderwerp aan de orde: 19e- en vroeg 20e eeuws Duits steengoed uit het Westerwald voor de Nederlandse markt. In het recent verschenen nummer 151 had Ton Vermeulen al een bespreking gewijd aan het door de twee verzamelaars / onderzoekers Adri van der Meulen en Ron Toussain geschreven boek maar nu traden de beide auteurs zelf op om beurtelings te gewagen van hun passie voor dit onderwerp en iets van hun grote kennis over te dragen, daarbij ondersteund door fraaie beelden op het scherm en enkele voorbeelden in natura.

Het was al met al een interessante middag en we mogen ons gelukkig prijzen over zo'n fraaie locatie te kunnen beschikken. Ook werden er nog wat zaken gedaan. Zo zag ik enkele Hollandse onions, waarvan één met zegel, van eigenaar verwisselen. (JS)

VINKOVA

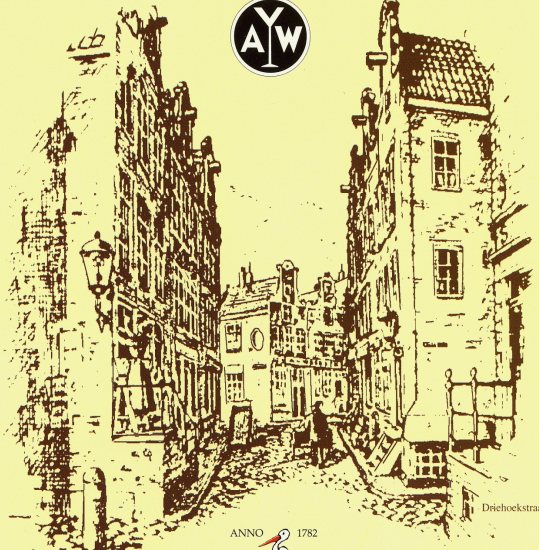
EINDELOOS IN FLESSEN EN POTTEN

0031 356949324 | www.vinkova.com

DISTILLEERDERIJ, LIKEUR- en BRANDEWIJNSTOKERIJ

A.v.WEES.

ANNO 1782

JENEVERSTOKERIJ. BITTERFABRIEK

"DE OOLEVAAR"

Genevers • Likeuren • Eau de Vie's • Esprits
Traditioneel Hollands Gedistilleerd

Europa's Grootste Vintage Evenement

**VERZAMELAARS
JAARBEURS**

14 & 15 april 2018
Jaarbeurs | Utrecht

incl. Mega Platen & CD Beurs
 voorverkoop & info:
verzamelaarsjaarbeurs.nl

powered by:
VERZAMEL KRANT

The essence is
in the distillate

DE KUYPER
ANNO 1693

Home is where the heart is. And our home is the distillery.
Here we liquify all that comes our way. Like the best ingredients. Which provide
the essence you need to excel in your bar, club or at home.

www.dekuyper.com

geen 18, geen alcohol · geniet, maar drink met mate

BRANDERIJ 'DE TWEELINGH'

NOTARIS

NOTARIS Jeneverspecialiteiten.
Pure bekoring.

**HET VERHAAL VAN
PASSIE
EN VUUR**

Oude kranten. Hout. Kolen. Daarmee begint het verhaal van de stoker en zijn vuur. Eerst smeert hij de naden van de ketel dicht met graanbeslag. Dan gaat de vlam eronder. Behoedzaam laat hij de kolen gloeien. Op zoek naar de volmaakte temperatuur. Het vuur brandt. Niet alleen onder de ketel, ook in het hart van de stoker. Dat proef je terug in de zachte zuivere graanjenever die zich Ketel 1 mag noemen.

KETEL1. EEN VERHAAL APART

Geniet, maar drink met mate

JENEVER MUSEUM

1001 JENEVERETIKETTEN
DE VERBEELDING VAN JENEVER

TENTOONSTELLING
7 april 2017 - medio 2018

NATIONAAL JENEVERMUSEUM SCHIEDAM
LANGE HAVEN 74-76
WWW.JENEVERMUSEUM.NL